

C. Boon

Staatsbosbeheer afdeling Productie en Afzet

Inleiding

De markt voor douglas bestaat niet. Een markt voor douglas bestaat wel. Voor de Nederlandse bos- en houtsector is douglas een van de soorten die op de naaldhoutmarkt wordt verhandeld en daar een geaccepteerde positie inneemt zonder dat sprake is van een geheel eigen markt. De plaats die douglas inneemt in de huidige Nederlandse rondhoutmarkt wordt beschreven aan de hand van de drie aspecten die een "markt" in zijn algemeenheid kenmerken:

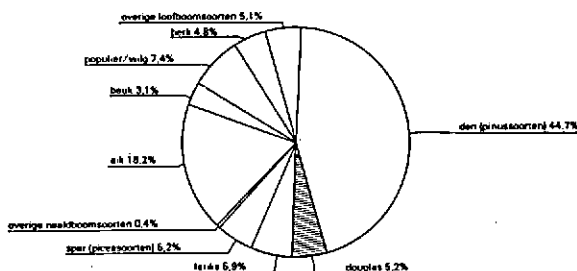
- de aanbodzijde
- de vraagzijde
- de prijs.

De beschrijving wordt voor een belangrijk deel gemaakt aan de hand van de gegevens in de vierde bosstatistiek en een analyse van de houtverkoopgegevens van het Staatsbosbeheer.

Houtmarktbeschrijving op zichzelf is een moeizame en moeilijke zaak. Degenen die de Bos- en Houtberichten van de Stichting Bos en Hout lezen danwel simpelweg een antwoord willen hebben op de vraag hoe de prijsontwikkeling van een bepaald sortiment is geweest zullen dat kunnen beamen.

Daarom is er geen afgeronde marktanalyse voor douglashout te geven en moet het verhaal zich beperken tot "aspecten" van de houtmarkt die voor de aanbieders van Nederlands douglashout interessant kunnen zijn.

Figuur 1 Gesloten bos naar boomsoort.

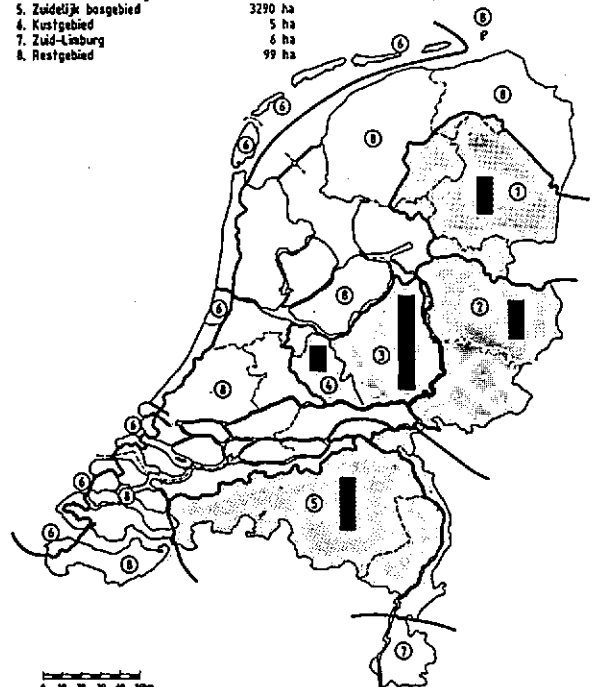
1 De aanbodzijde

In het algemeen kan de rondhoutmarkt worden beschreven als een aanbodmarkt: als er maar voldoende hout van bepaalde specificaties op duurzame basis kan worden geleverd stelt het verbruik zich daarop in. Als vanzelf ontstaan er specifieke verwerkingsmogelijkheden en markten voor dat hout. Dat geldt ook voor douglashout. Om te weten hoe de aanbodzijde voor douglashout eruit ziet bezien we achtereenvolgens:

- de houtsoortensamenstelling van het Nederlandse bos: Douglas neemt met 5,2% van de oppervlakte een bescheiden positie in. De totale oppervlakte is ca. 16.000 ha (fig. 1).

Figuur 2 Indeling van Nederland in bosgebieden (voorkomen douglas).

1. Noordoostelijk bosgebied	2790 ha
2. Oostelijk bosgebied	2415 ha
3. De Veluwe	6026 ha
4. Utrechtse heuvelrug en het Gooi	1591 ha
5. Zuidelijk bosgebied	3290 ha
6. Kustgebied	5 ha
7. Zuid-Limburg	6 ha
8. Restgebied	99 ha

– Het voorkomen van douglas in Nederland: Bijna 40% van alle douglas in Nederland staat op de Veluwe (fig. 2).

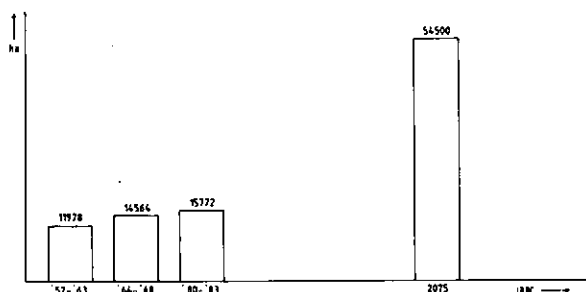
– De aanbieders van douglas in Nederland: De rijksoverheid is met 40% van het douglasareaal de grootste aanbevoegd van douglashout (fig. 3). Van een samengevoegd aanbod van hout is geen sprake. In de zin van een benadering van de markt met een continu aanbod van hout van dezelfde specificaties heeft de Nederlandse boscijner weinig traditie. Het Rijk onderscheidt zich op dat punt nog niet duidelijk van die algemene markthouding: waar douglas wordt aangeboden, wordt dat niet gecoördineerd gedaan door vele afzonderlijke beheerders en eigenaren die het douglashout verkopen als elke andere houtsoort. Van een gezamenlijke marktbenadering met het produkt douglashout is geen sprake.

Figuur 3 Eigendomssituatie douglas.

Staatsbosbeheer	4881 ha	31%
Overige staat	1293 ha	8,2%
Lagere overheden	2238 ha	14,2%
N.B. organisaties	1643 ha	10,5%
Particulier	5667 ha	36,0%
Totaal	15772 ha	100%

– De ontwikkeling van het douglasareaal: In de tweede helft van de volgende eeuw – over ca. 100 jaar – zal volgens de Regeringsbeslissing Meerjarenplan Bosbouw het douglasareaal binnen de huidige bosoppervlakte bijna 3,5 maal zo groot zijn als het huidige areaal. Dat betekent dat in de komende 100 jaar gemiddeld 380 ha per jaar van het huidige bos zal moeten worden omgezet in douglas. Per kiemdecennium zal er dan 3800 ha aan nieuwe douglas zijn met daarbij nog een gedeelte aan vervanging/herbebossing van de huidige oppervlakte douglas (fig. 4).

Figuur 4 Ontwikkeling douglasareaal.

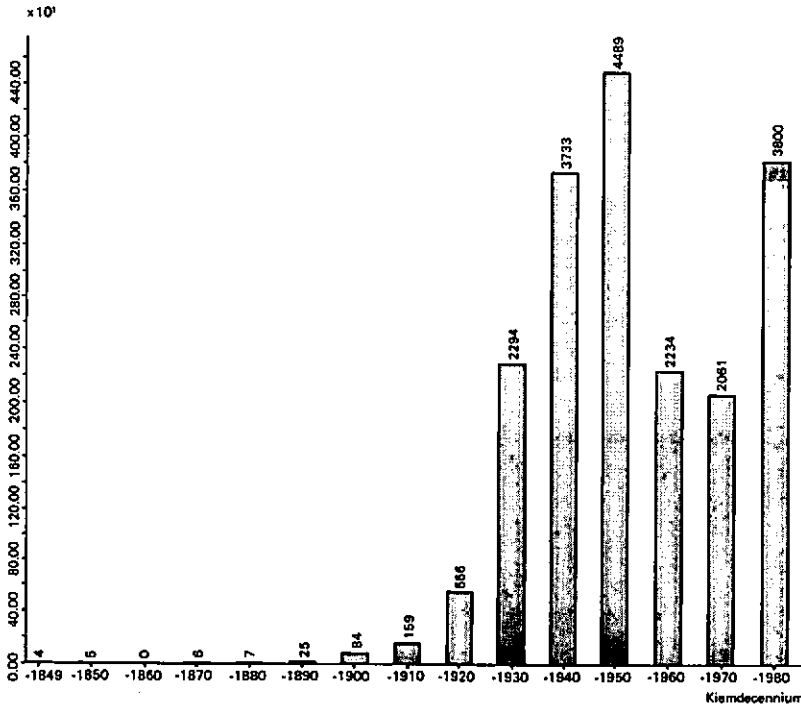
De plaatsbepaling van douglas naar oppervlakte is hiermee goeddeels weergegeven. Moeilijker wordt het om een plaats naar verkoopvolume te schetsen. We kennen in Nederland dit soort geen houtoogststatistiek die erop gericht is deze informatie weer te geven. Er is dus niet bekend wat er wordt geveld (eindkap of dunning) hoeveel er wordt geveld en in welke sortimenten het hout aan de markt komt. Toch is dat soort informatie nodig om te zien "van welke markten douglas thuis is". Om daar schattenderwijs iets van te kunnen zeggen is de huidige leeftijdsklassenopbouw van belang, het groeiniveau, de gekozen omlopen en het gevoerde beheer. Van die elementen is alleen de huidige leeftijdsklassenopbouw als hard gegeven beschikbaar (fig. 5).

Opvallend daarin is dat 95% van het douglas areaal jonger is dan 50 jaar. Dat betekent dat veel hout op dit moment nog afkomstig moet zijn uit dunningen en derhalve nog relatief geringe afmetingen heeft. Of anders gezegd: het echt zware douglashout moet nog komen. Een ander opvallend element in de huidige leeftijdsklassenopbouw is de afname van aanplantactiviteit in de jongste twee leeftijdsklassen. Dat betekent dat er op korte termijn een daling kan worden voorzien in het aanbod van licht douglashout uit de eerste twee dunningen, op de middellange termijn een verlaging van aanbod aan het wat zwaardere douglaspaalhout en op de lange termijn een wat lager aanbod van douglaszaaghout. Het betekent ook dat er echt een extra inspanning van bosbouwend Nederland zal worden gevraagd om de doelstellingen van het Meerjarenplan Bosbouw te realiseren. Alleen dan zal het aanbod van douglashout duurzaam op niveau kunnen blijven. Exacte, landelijke gegevens over omvang van het aanbod en de samenstelling van het sortiment zijn niet goed te geven bij gebrek aan voldoende gegevens.

Omdat Staatsbosbeheer ca. 1/3 van het douglasareaal in bezit heeft en dat areaal ongeveer dezelfde leeftijdsklassenopbouw vertoont is het wellicht mogelijk om aan de hand van de verkoopcijfers van SBB iets te zeggen over het huidige Nederlandse houtaanbod. Het houtaanbod door SBB beweegt zich de laatste jaren op een niveau van ca. 12.000 m³ zonder schors. Verreweg het grootste deel van dat hout is afkomstig uit dunningen (fig. 6).

Als SBB ook 1/3 van het aanbod in douglashout vertegenwoordigt zou de omvang van de Nederlandse markt voor douglashout op dit moment op 35 à 40.000 m³ hout kunnen worden geschat. De feitelijke oogst van verkoopbaar werkhout ligt daarmee nu nog op gemiddeld ca. 2,5 m³ per jaar per ha (fig. 7). Daarin is niet begrepen een kwantum relatief dun hout dat in zogeheten onrendabele dunningen "om niet" wordt geoogst. De marktomvang zou dus wat groter kunnen zijn dan de verkoopadministratie aangeeft.

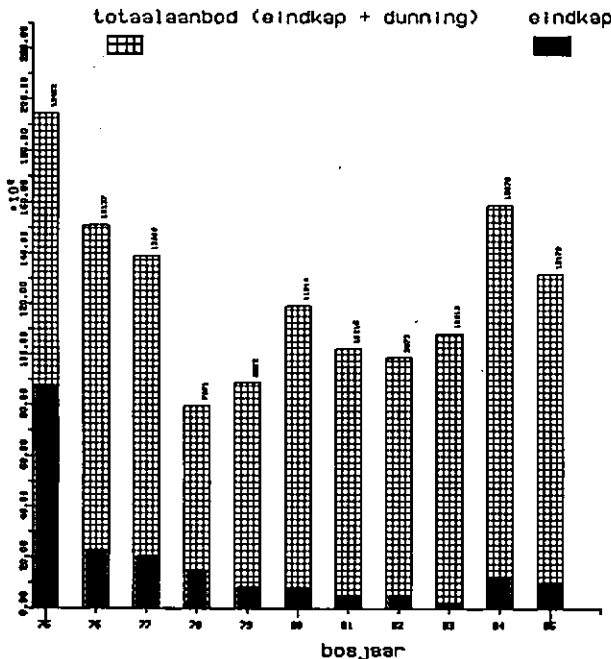
Figuur 5 Douglas. Kiemdecennia van het leegkapbos.

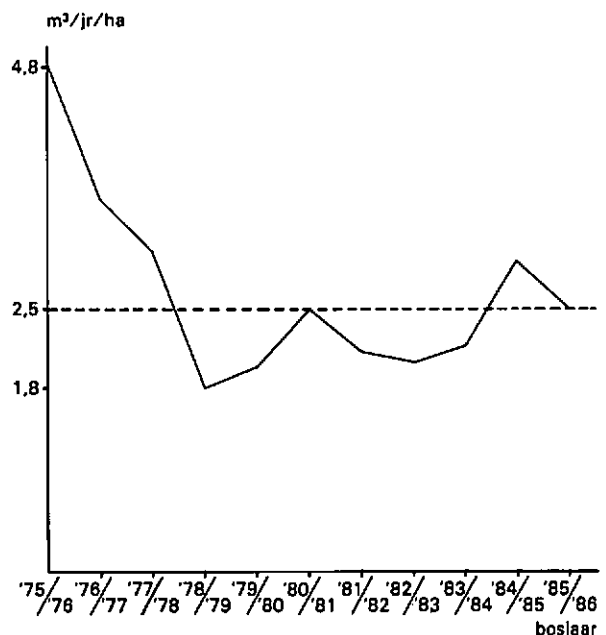
Aannemelijk is dat met het ouder worden van het bos een toenemend bestanddeel eindkaphout ervoor zal zorgen dat de oogst op een hoger niveau zal komen. Ongeveer de helft van de totale houtproductie van een opstand is afkomstig uit eindkap. Omdat nu

vrijwel alle hout afkomstig is uit dunningen zou een verdubbeling van dit oogstniveau op termijn realiseerbaar moeten zijn. Dat niveau zou dan, gemiddeld over Nederland en over alle groeiklassen op 5 à 6 m³ werkhout zonder schors kunnen liggen, als een evenwichti-

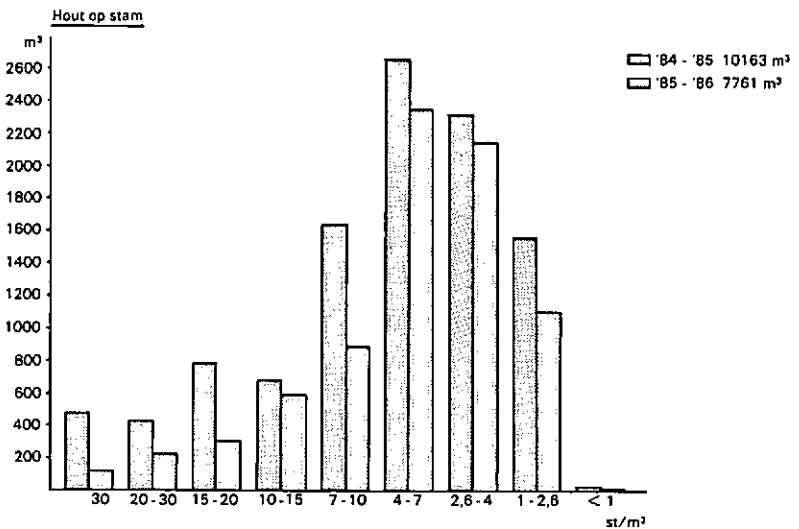
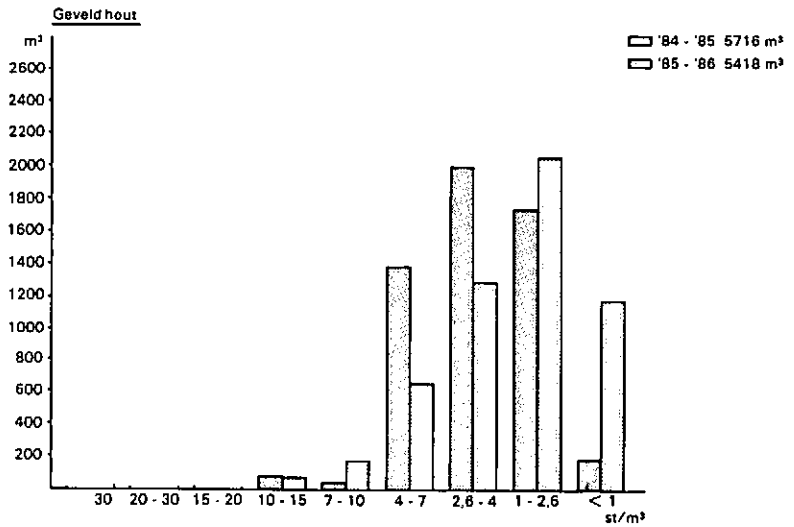
Figuur 6 Houtaanbod Douglas SBB in m³ zonder schors.

Figuur 7 Oogst in m³ werkhout zonder schors.

Figuur 8 Houtaanbod douglas (samenstelling, sortiment Staatsbosbeheer).

ger leeftijdsklassenopbouw is bereikt. Daarvan kan al over ca. 3 à 4 decennia sprake zijn als we per decennium de 3 à 4000 ha douglas aanleggen die uit het Meerjarenplan Bosbouw volgen. Over 30 à 40 jaar hebben we dan 25 à 30.000 ha douglas. De oogst daarvan kan dan in de orde van grootte van 150.000 à 200.000 m³ liggen. Dan komen we op een marktomvang waarbij wellicht kan worden gesproken van DE markt voor douglas.

In de analyse van de houtmarkt voor douglas is ook van belang na te gaan welke sortimenten worden aangeboden. In de verkoopcijfers van SBB wordt daartoe de houtverkoop bijgehouden voor een aantal inhoudsklassen. Ook hieruit blijkt dat het bestanddeel zwaar hout tot dusverre nog zeer ondervertegenwoordigd is: maar een paar procent van het douglashout heeft een boominhoud van 1 m³ of meer. Het meeste hout wordt

verkochte in de klassen 4-7, 2,6-4 en 1-2,6 bomen per m³. In het algemeen hout waar profielverspanerijen en de paalhouthandel belangstelling voor hebben (fig. 8).

2 De vraagzijde

De Nederlandse douglashout wordt in een aantal sectoren van de houtmarkt gebruikt naast ander naaldhout. Het is niet zo dat douglashout een speciale eigen plaats in de houtmarkt heeft waar geen andere houtsoorten (kunnen) worden gebruikt. Dat geldt overigens voor meer naaldhoutsoorten. Hoewel de aandacht van veel bosbouwers bij de teelt van douglas is gericht op het ver in het verschiep liggende einddoel t.w.: teelt van zaaghout, moet worden geconstateerd dat de huidige markt voor douglas wordt bepaald door andere afnemers.

In volgorde van belangrijkheid zijn dat:

- de paalhoutsector
- de papierindustrie
- de profielverspaners
- de zagerijen
- de spaanplaatindustrie

De sectoren worden achtereenvolgens behandeld voor wat betreft de eisen die aan het hout worden gesteld.

De paalhoutsector

Douglas is als paalhout zeer geschikt, niet alleen vanwege de goede houttechnische eigenschappen maar ook vanwege de in het algemeen wat grotere rechtheid dan bij b.v. lariks. Die grotere rechtheid maakt een betere opwerking in langere en dus duurder sortimenten mogelijk. Lang recht douglashout met weinig verloop en geringe takkigheid is, naast fijnspar en lariks steeds veel gevraagd voor toepassing als heipaalhout. Andere kwaliteitseisen die kunnen worden beïnvloed door de teeltwijze zijn eigenlijk niet aan de orde.

In de kortere palen is een heel scala van maten in gebruik, die per sector en toepassingsgebied verschillen en voor een groot deel op verzoek van de klant worden gemaakt. In de agrarische sector (fruitteelt, afrasteringen) en de tuin en parksector worden de wat dunnere maten toegepast, terwijl de waterbouw in het algemeen wat langere en dikkere palen vraagt. Voor al deze toepassingen wordt het douglashout eerst geïmpregneerd met een verduurzamingsmiddel. Ten behoeve van de Duitse mijnen wordt nog een beperkt quantum douglashout als mijnhout geleverd.

De papierindustrie

Douglashout wordt op dit moment door Parenco gebruikt als grondstof bij de fabricage van krantepapier. Aan dat gebruik zijn echter grenzen. Omdat douglas een veel grotere rode kern heeft en een hoger harsgehalte dan groveden ontstaan er in het productieproces problemen wanneer in de grondstofmix teveel douglas zou worden opgenomen. Douglas zit wat dat betreft nog net aan de goede kant van de streep, al is de prijs lager dan voor groveden. Larikshout wordt om dezelfde reden – méér rood en méér hars – uitgesloten.

Parenco verwerkt overigens niet alleen douglas rondhout, maar ook douglas chips afkomstig van profielverspanerijen. Die chips zijn voor een groot deel afkomstig van het spinthout en hebben daardoor veel minder kleurbezwaar dan het rondhout.

De profielverspanerijen

In feite onderscheiden profielverspaners zich van de

zagerijen vooral door de gebruikte zaagtechniek en minder door het produkt dat wordt afgeleverd. Dankzij een techniek van gecombineerd chippen en verzagen met hoge doorvoersnelheden kan op economisch verantwoord wijze ook relatief dun hout de bestemming zaaghout krijgen. Hout met een dbh van 17 cm en op en in lengtes van 2 m tot 3 m kan nu worden verwerkt tot kisthout en pallethout.

De spaanplaatindustrie

Waarschijnlijk gaat er slechts een gering deel van het in Nederland geproduceerde douglashout naar de spaanplaatindustrie in België en Duitsland. Anders dan bij de Pinus-soorten heeft het hout dat uit eerste dunningen van douglas komt al afmetingen die het geschikt maken door verwerking in de papierindustrie.

De zaaghoutmarkt voor douglas

Op dit moment wordt het inlandse douglashout maar voor een betrekkelijk gering deel verzaagd tot bouw hout. Daarvoor zijn twee oorzaken: er is te weinig continu aanbod van een voldoende groot quantum en de naamsbekendheid is gering. In de bouw wereld is "Oregon-Pine" een zeer gewaardeerde en bekende naam waar de naam "douglas" volslagen onbekend is, terwijl het precies dezelfde houtsoort is met dezelfde eigenschappen: goede natuurlijke duurzaamheid (beter nog dan grenen) en ook een grotere sterkte. Geen enkele reden dus om douglashout niet te gebruiken in de bouw. Wellicht openen zich nieuwe marktperspectieven als de marketing zou gebeuren onder de naam Dutch Oregon Pine!

Inmiddels zijn we wel zover dat er concept keuringsvoorschriften zijn voor Europees douglashout. Dat is een goede zaak want bij een toenemend aanbod van zwaarder hout en een goede kwaliteitssortering zal de weg naar de bouw eerder kunnen worden gevonden. Of het Nederlandse hout ook die weg opgaat zal van een aantal factoren afhangen:

- de hoeveelheid van het aangeboden hout;
- de kwaliteit van het rondhout;
- de mate waarin zagerijen een kwaliteitssortering toepassen die conform de keuringsvoorschriften is;
- de acceptatie door de bouw wereld.

Voor wat betreft de kwaliteitseisen die de bouwmarkt stelt aan douglashout moeten we bedenken dat dat eisen zijn die worden gesteld aan bezaagd hout. De kwaliteitsaanduiding A bij een gemiddelde groei-ringbreedte van 5 mm betekent niet meteen dat een stam van 80 jaar oud en dunner dan 80 cm ook klasse A zaaghout oplevert. In de periode van de snelste groei kan een dergelijke boom heel goed jaarringen van 1 cm breed hebben gemaakt. Hout dat daaruit

wordt gezaagd zal zeker geen A-aanduiding krijgen.

Die gemiddelde groeiringbreedte wordt bepaald op het bezaagde hout en op datzelfde stuk hout wordt ook gekeken naar zaken als kwastbestanddeel en andere gebreken. Het hangt voor een belangrijk deel af van de wijze van verzaging welke kwaliteiten uit een boom kunnen worden gezaagd.

De vertaling van keuringsvoorschriften voor bezaagd hout naar de teler van dat hout kan dan ook niet veel anders luiden dan: zorg voor zo regelmatig mogelijk gegroeid hout met zo min mogelijk gebreken en noesten. Dan is de kans zo groot mogelijk dat er zoveel als mogelijk kwaliteit A-hout van kan worden gezaagd. Overigens wordt op dit moment op de Nederlandse zagerijen nog nauwelijks kwaliteitssortering toegepast: de emballage markt stelt op dat punt (nog) geen strenge eisen.

Een relativerende kanttekening voor wat betreft het algemene streven van bosbouwers naar de teelt van zwaar hout voor de bouwhoutmarkt dient nog wel te worden gemaakt. Er zijn voortdurend allerlei nieuwe technieken in ontwikkeling die maken dat van relatief dun hout met relatief geringe kwaliteiten toch hoogwaardige produkten kunnen worden gemaakt.

Te denken valt aan:

– Lamineertechniek (dunne planken op elkaar geplakt geven ook zwaar constructie hout en kunnen in de gewenste vorm worden gesterpt);

– Vingerlastechnieken (fouten in langhout kunnen worden geëlimineerd door ze eruit te snijden en de twee stukken weer met een vingerlas aan elkaar te lassen);

– Chippen en verlijmen (het Finse produkt Comply – composite plywood – is een combinatie van plaatmateriaal gevuld met verlijmd chips die o.a. als balken in dragende constructies kan worden gebruikt).

De boodschap hieruit zou kunnen zijn: voor zwaar constructiehout behoeft je niet altijd dikke bomen te hebben. Met andere woorden: de markt vraagt niet primair naar zwaar hout.

De prijsvorming

Veel bouseigenaren zijn vaak minder geïnteresseerd in wat anderen met het door hen geteelde hout doen dan in de prijs die ze voor het hout krijgen. Misschien heeft dat wat te maken met het feit dat de bosbouwer in het gevelde hout het eindprodukt ziet van decennia aandacht, onderzoek en verzorging terwijl voor de handel het proces dan pas begint. De houthandel koopt grondstof in. De verwachtingen over de verkoopprijs zijn misschien daarom soms (te) hoog gespannen. Kennis van de markt bij de verkoper is van belang bij het totstandkomen van een goede prijs. Meestal is die kennis wel bij de houthandel aanwezig maar in mindere mate

bij de bouseigenaar. Het is goed om nog weer even de factoren te melden die van invloed zijn op de prijs.

- Wereldhoutprijzen
- Valutaverhoudingen
- Kwaliteit
- Afmetingen
- Omvang
- Duurzaamheid aanbod
- Ontsluiting
- Exploitatiekosten
- Regionale vraag naar hout
- Regionale vraag naar werkgelegenheid in de bosexploitatie
- Wijze van aanbieden (onderhands, inschrijving)
- Vorm van aanbieden (geveld, op stam).

Vanuit die veelheid van factoren wordt de prijs beïnvloed. Een deel van die factoren is voor elke partij weer anders.

De prijs voor douglas bestaat niet

Een prijsstatistiek die voldoende betrouwbaar is om een algemeen prijsbeeld te schetsen kennen we helaas ook niet. Wellicht geven de verkoopresultaten van SBB toch enig inzicht (fig. 9).

In deze al eerdergenoemde verkoopadministratie van SBB wordt ook de voor het sortiment betaalde prijs bijgehouden. Omdat veel douglashout in gemengde partijen wordt aangeboden is het prijsbeeld ongetwijfeld vertroebeld. Eén prijs voor een partij met lichte douglas, middelzware lariks en een beetje fijnspar verbergt de waarde per houtsoort! Wat in de grafiek opvalt is dat voor het hout van geringe afmetingen een goede prijs wordt betaald ten opzichte van het zwaardere hout. De paalhoutmarkt is daar zeker debet aan. Wat ook opvalt dat alleen echt zwaar hout van meer dan 1 m³ per boom prijzen boven de f 100,- doet en dat het er dan kennelijk niet meer zoveel toe doet of dat hout op stam of geveld wordt aangeboden. Een ander opvallend gegeven is het betrekkelijk geringe verschil tussen de prijs voor hout op stam en hout geveld. Voor het zelfde sortiment zijn de prijsverschillen niet veel groter dan f 20,- à f 25,- per m³. Dat heeft wat te maken met de sociale structuur in de sector maar ook met de grotere handelsvrijheid die een koper van hout op stam heeft. Zeker als die gekoppeld is aan een langere ruimingstermijn.

Hierbij zij benadrukt dat het gaat om gemiddelde cijfers van twee bosjaren over het hele land. Plaatselijk kunnen zich grote, te motiveren, verschillen voordoen. Rekening houdend met de grove gemiddelden kan de huidige markt voor douglashout worden geraamd op ruim f 2 miljoen gulden, gerekend naar hout op stam met een gemiddelde verkoopprijs van f 52,50 per m³ zonder schors.

Stellingen

- 1 Voor een betere prijsstelling en marktontwikkeling moet nu al het zaaghout geconcentreerd en op basis van continuïteit aangeboden worden.
- 2 Realisering van het Meerjarenplan Bosbouw betekent dat over drie decennia jaarlijks 150.000-200.000 m³ douglashout aan de markt zal komen.
- 3 De technologische ontwikkelingen maken dat de houtmarkt op termijn gezien een geringere behoefte zal hebben aan zwaar hout.

Figuur 9 Houtaanbod douglas (prijzen Staatsbosbeheer).

